

Historia społeczności żydowskiej i jej tragiczny Holocaust

Miejsce ulokowania tabliczki informacyjnej: ul. Ks. Ignacego Wierobieja 22

Hajnówka była jedną z najmłodszych gmin żydowskich Białostocczyzny. Pojedyncze osadnictwo żydowskie pojawiło się tu wraz z przydrożnymi karczmami. Już w 1695r. przy trakcie nieopodal Straży Hajnowskiej była karczma. Niebawem przy gościńcu (ul. Wrzosowa) do Orli powstała kolejna. Osiedlanie się starozakonnych nastąpiło w końcówce XIX w. Napływ ludności żydowskiej był wynikiem rozwoju przemysłu drzewnego oraz dostępu do linii kolejowej już od 1906r. Gmina żydowska zawiązała się przed I wojną światową. W 1921r. na 748 mieszkańców, 41 osób stanowili starozakonni. W 1937, na 12 tys. mieszkańców było ich 250. Na początku lat dwudziestych Hajnówka była małą osadą z poniemieckimi zakładami (tartak, fabryka chemiczna, kolejki leśne), pocztą, posterunkiem policji i kilkoma sklepami. W wyniku gwałtownego rozwoju przemysłu drzewnego, stała się potęgą przemysłową i ważnym ośrodkiem kulturalnym i turystycznym. Rozwój miasta powodował masowy napływ ludności, w przededniu II wojny światowej liczyła 17 tys. mieszkańców, w tym 600 Żydów. Skupiali się oni, przy głównych ulicach: Stefana Batorego, Targowej (obecnie ks. Wierobieja), Polnej (obecnie Grunwaldzka), oraz Lipowej. Zajmowali się handlem i usługami. Na ulicach zawsze było gwarno. Byli właścicielami wytwórni drzewnych (tartak), budowlanych (cegielnia) i spożywczych. Prowadzili handel produktów przemysłowych (drewno, materiały budowlane) i spożywczych (olejarnie, piekarnie, masarnie, wody gazowane). Prowadzili sklepiki przemysłowe (radia, rowery, zegarki, kołdry, materiały bławatne i papiernicze), rozmaite spożywcze i rzemieślnicze (rymarz, szewc, krawiec, czapnik). Zajmowali się handlem obwoźnym, skupem surowców wtórnych i ich wymianą. Niektórzy pracowali w administracji, zakładach przemysłowych i służbie zdrowia (Aleksander Regirer - ginekolog, Kopchenbach - lekarz). Zrzeszali się w Lidze Obrony Powietrznej, Stowarzyszeniu Młodzieży Żydowskiej, Ochotniczej Straży Pożarnej, Związku Harcerzy Żydowskich i Syjonistów-Rewizjonistów „Brith - Hazchor”. Funkcjonowała szkoła żydowska i łaźnia. Żydów grzebano na cmentarzach żydowskich w Narewce i Orli. Rabinem gminy był Kopff. Początkowo Starozakonni mieli swój niewielki dom modlitwy. W 1928r. wybudowano drewnianą synagogę (ul. Targowa) o wymiarach 12 x 20 m i wysokości 5 m. z oddzielnym wejściem do galeryjki dla kobiet. Wnętrze w tonacji biało-niebieskiej i zdobione motywami biblijnymi. Wysokie okna z kolorowymi szybami, a nad głównym wejściem Gwiazdę Dawida. 25 czerwca 1941r Niemcy spalili bóżnicę. 6 sierpnia 1941r. zarządzili zbiórkę Żydów. Kobiety, dzieci i starców ulokowano na ciężarówkach. Mężczyzn ustawionych czwórkami, pod eskortą esesmanów i psów pędzono do Zwierzyńca w Puszczy. Tam, zapakowano ich na ciężarówki i wywieziono do getta w Prużanie (dziś Białoruś). W 1943 r. getto zlikwidowano a Żydów wywieziono do obozu zagłady w Treblince.

THE HISTORY OF THE JEWISH COMMUNITY AND ITS TRAGIC HOLOCAUST

Hajnówka had one of the newest Jewish communities in Białystok district. The influx of Jewish people happened as the result of the growth of the timber industry as well as access by rail from as early as 1906. On the eve of the Second World War, Hajnówka had 17 thousand residents, including 600 Jews. They mainly settled the area around the streets of Stefana Batorego, Targowa (now ks. Wierobieja), Polna (now Grunwaldzka), and Lipowa, working predominantly in trade and services. They owned timber works (the saw mill), brick works and food manufacturing businesses (edible oil processing plants, bakeries, meat processing plants and mineral water bottling plants). They ran hardware shops (selling radios, bicycles, watches, duvets, haberdashery and stationery), grocery stores and craft shops (leather goods, cobblers, tailors and milliners). They engaged in mobile trade, buying materials for recycling (Rag-and-Bone men) and re-selling. Some were employed in administration, industry and health care. Their associations included the Air Defence League, the Jewish Youth Association, the Voluntary Fire Service, the Jewish Scouts Association and the Zionist-Revisionists „Brith – Hazchor”. Hajnówka eventually had a Jewish school and baths. In 1928 a wooden synagogue was built on Targowa Street with a separate entrance to the women’s gallery. The synagogue was burned by the Germans on 25th June 1941 and on 6th August of the same year the Jews were rounded up and transported to a ghetto in Prużano, in today’s Byelorussia. In 1943 the Ghetto was liquidated and the resident Jews transported to the death camp in Treblinka.

Source URL:

<https://hajnowka.pl/strona/dla-mieszkanca-rewitalizacja-walory-historyczne-obszaru-rewitalizacji/833-historia>